

Kunnskapsdepartementet

Høringsuttalelse - Utdanning og forskning i spesialpedagogikk - veien videre - rapport fra Ekspertgruppen for spesialpedagogikk

Pedagogisk institutt ved NTNU har et betydelig engasjement innenfor feltet spesialpedagogikk, både i forhold til utdanning og forskning. Vi vil kommentere hovedsakelig de deler av rapporten som er relevante i forhold til den virksomheten vi driver. Dette gjelder i særlig grad spesialpedagogikkens rolle i barnehagelærerutdanningen, lærerutdanningen og innenfor spesialiseringene audiopedagogikk og synspedagogikk. I tillegg vil vi kommentere ekspertgruppenes forslag om en bachelor i spesialpedagogikk, og også si noe om videreutdanningstilbud for PPT.

Innledningsvis synes vi den grunnforståelsen av fagets egenart som komiteen bygger på er i overensstemmelse med vår tenkning på Pedagogisk institutt. Selv om god spesialpedagogisk praksis forutsetter innsikt i og kunnskap om ulike vanskekategorier, vil vi likevel peke på at den relasjonelle forståelsen av funksjonsvansker kunne vært løftet fram i langt sterkere grad som en analytisk modell for spesialpedagogiske arbeid. WHO's analytiske rammeverk ICF, med sin sterke vektlegging av deltakelse og aktivitet, kunne for eksempel vært trukket fram som et utgangspunkt for hvordan ideen om et inkluderende samfunn kan realiseres. I stedet synes rapporten å ha en for stor vektlegging av et individpatologisk perspektiv som inngang til analyse og tiltak. Riktignok peker Ekspertgruppen på at den individuelle forståelsesmåten er mangelfull, men vi savner en beskrivelse av viktigheten av en systematisk relasjonell tilnærming når en skal forstå hva som konstituerer funksjonsvansker.

Før vi beskriver de enkelte kapitlene er det naturlig å trekke fram den omfattende spesialpedagogiske etter- og videreutdanningsvirksomheten som foregår ved vårt institutt knyttet til SEVU-PPT (Stratgi for etter- og videreutdanning av ansatte i PPT) og KOMPIS (Kompetanse i skolen - *Kompetanse for kvalitet - videreutdanning for lærere*). En erfaringsbasert master i Pedagogisk- psykologisk rådgiving er allerede etablert og en master i Rådgiving og veiledninger knyttet til KOMPIS er under planlegging. Begge disse utdanningstilbudene mener vi burde vært viet mer oppmerksomhet i Ekspertgruppens rapport.

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Saksbehandler
7491 Trondheim	E-post: postmottak@svt.ntnu.no	Bygg 1, nivå 4, NTNU Dragvoll	+47 73 59 19 00	Marte Nubdal
	http://www.ntnu.no		Telefaks +47 73 59 19 01	Tlf: +47 73 59 66 05

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandlende enhet ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

Kommentarer til de enkelte kapitlene

Kapittel 6 – Lærerutdanningene

6.2 Barnehagelærerutdanningen - BLU

Pedagogisk institutt har i samarbeid med Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH) et tilbud om master i spesialpedagogikk som bygger på en 3-årig barnehagelærerutdanning. Studentene kan ta de to siste, eller bare det siste året av sin masterutdanning hos oss. Vi mener det er svært viktig at også barnehagelærere får en fortsatt mulighet til å ta en master i spesialpedagogikk bygd på prinsippet om fleksible utdanninger. Vi støtter for øvrig forslaget om at det også i barnehagelærerutdanningen bør være et sterkere fokus på spesialpedagogisk kunnskap for alle studenter, igjen ønsker vi oss en vridning mot en mer relasjonell forståelse mht til innhold.

6.3 Grunnskolelærerutdanningen - GLU

Pedagogisk institutt driver ikke egen lærerutdanning, men vi har et samarbeid med lærerutdanningsinstitusjonene Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST) og Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) om en mastergrad i spesialpedagogikk. Før nåværende GLU kunne studenter fra disse institusjonene gjennom en 3+2 modell spesialisere seg i spesialpedagogikk etter det 3. året med tanke på å ta en full master. Dette er ikke lenger mulig, dersom studentene som tar lærerutdanning etter nåværende GLU skal få en master i spesialpedagogikk må de i prinsippet bruke mer enn 5 år. Vi støtter derfor Ekspertgruppens forslag til en 5-årig lærerutdanning. Vi er enig både i forslaget om at alle studentene trenger innsikt i spesialpedagogikk, altså at spesialpedagogikk innføres tidlig i studiet, og at det skal være mulig å spesialisere seg etter 3. året med sikte på å ta en master i spesialpedagogikk eller en master i fagdidaktikk med vekt på tilpasset opplæring og inkludering. Vi er også enig i Ekspertgruppens prinsipp om fleksible utdanninger, og stiller i den forbindelse spørsmål om det bør være mulig å legge en 3+2 modell til grunn for ny 5-årig lærerutdanning, slik at studenter kan velge å fortsette på for eksempel et universitet etter 3 år for å fullføre sin master i spesialpedagogikk der (etter modell av bachelor/master). Dette siste vil bety å gå tilbake til tenkningen før nåværende GLU, som førte til redusert fleksibilitet og en forverring av muligheten for lærerstudenter til å satse på en spesialpedagogisk utdanning.

Når det gjelder det som foreslås av spesialpedagogisk innhold for alle studenter i lærerutdanningen mener vi det bør legges langt sterkere vekt på å gi studentene innsikt i hvordan en kan legge en relasjonell tilnærming til grunn for problemanalyse innenfor rammen av en skole for alle (ICF, Index for inclusion).

Vi støtter Ekspertgruppens forslag om at det må legges til rette for etter- og videreutdanning (EVU) for lærere innen lavfrekvente vansker, på dette området har vi på Pedagogisk institutt, i samarbeid med Statped, sett og handlet i forhold til udekte utdanningsbehov på områdene syns- og hørselsproblematikk.

Kapittel 7 Framtidige studier: Spesialpedagogiske utdanninger – ekspertgruppens anbefalinger

7.1 Faglig robuste utdanninger

Pedagogisk institutt støtter selvsagt at spesialpedagogiske utdanninger må være basert på forskningsbasert kunnskap og ha høy kvalitet. Vi stiller imidlertid spørsmål ved Ekspertgruppens forståelse av hvilke konsekvenser dette har for hvilke institusjoner som kan være involvert i denne typen virksomhet. Dette har å gjøre med to forhold: 1) beskrivelse av institusjoners kompetanseprofil og virksomhetsområde og 2) forståelse av kvalitet i spesialpedagogiske utdanninger.

1) Institusjoners kompetanse og virksomhet

Pedagogisk institutt har i mer enn ti år hatt et samarbeid med Statped (fra starten Møller og Tambartun kompetansesentre) om videreutdanning (studiepoenggivende utdanning) innen audiopedagogikk og synspedagogikk. Fra 2007 har vi tilbudt en full master (120 sp) innenfor disse områdene. I de senere år har fagpersoner fra alle de fire Statpedregionene vært involvert i disse utdanningene, selv om hovedtyngden av jobben har vært utført av fagfolk fra regionene Statped Midt og Statped Sørøst. NTNU har det overordnede faglige ansvaret, men undervisning på substansseminarene (60 sp) har vært gjennomført av Statpeds personale. Metode og veiledning på masteravhandlinger driftes av NTNU, ofte har imidlertid også fagfolk fra Statped gått inn som biveiledere på masteravhandlinger. Slik vi forstår Ekspertgruppen er ikke dette en modell man ønsker å videreføre. Det sies at Statped ikke skal drive forskning, og dermed heller ikke skal drive forskningsbasert undervisning. Statped skal heller ikke ha ansvar for å gjennomføre undervisning på oppdrag fra UH-sektoren. Pedagogisk institutt stiller seg undrende til denne posisjonen. Vi har lært å kjenne et Statped som innehar svært høy kompetanse innenfor de to områdene (synspedagogikk og audiopedagogikk) vi har samarbeidet om. Miljøene har ansatte med førstekompetanse innenfor disse områdene, og slik vi forstår det, har Statped en intensjon om å øke antall ansatte med slik kompetanse. Statped driver forskning innenfor disse områdene, og slik vi forstår det, har Statped en intensjon om å fortsette med det. Slik vi har blitt kjent med kompetansenivået i Statped innenfor disse to områdene vil de ofte være leverandører av kompetanse til UH sektoren. Slik vi har forstått det har også Statped ønske om å fortsette å ha undervisningsansvar på oppdrag fra UH sektoren. På denne bakgrunnen er det vanskelig å forstå den beskrivelse som Ekspertgruppen gir av Statpeds rolle på dette området. Fra vårt ståsted er det en klart ønske om å fortsette det gode samarbeidet vi har med Statped om masterutdanning innen audiopedagogikk og synspedagogikk.

2) Forståelse av kvalitet i spesialpedagogiske utdanninger

Slik vi leser Ekspertgruppens rapport legges det opp til en for snever forståelse av kvalitet i spesialpedagogiske utdanninger. Etter vårt syn må spesialpedagogiske utdanninger bygge på to fundament: forskningsbasert kunnskap og praksisbasert kunnskap. Ekspertgruppen ser ut til å fortrinnsvis knytte kvalitetsbegrepet til den første typen av kunnskap. Her er det forskning på høyt internasjonalt nivå/internasjonalt ledende som gjelder. Spesialpedagogikkens praksisforankring fremheves i liten grad. Slik vi har erfart blant annet i vårt samarbeid med Statped om masterutdanning innen audiopedagogikk og synspedagogikk må begge fundamentene være til stede om utdanningene skal gi studentene en kompetanse som kan bidra til å utgjøre en forskjell for mennesker med spesielle behov. Ved ensidig å se etter kvalitet forstått som forskningskvalitet risikerer en å underkjenne institusjoners kompetanse til å drive god spesialpedagogisk utdanning. Ut fra vår forståelse av kvalitet vurderer vi Statpeds arbeid i forhold til våre masterutdanninger innen

audiopedagogikk og synspedagogikk å være tuftet på god kvalitet; basert på forskningsbasert (egen og andres) kunnskap og basert på praksiskunnskap i en god balanse.

7.2 Bachelor i spesialpedagogikk

Pedagogisk institutt støtter forslaget om å utvikle en bachelor i spesialpedagogikk. Vi etterlyser også her en klarere tydeliggjøring av en relasjonell forståelse i tillegg til det innholdet som blir skissert. Vi støtter også tanken om at en bachelor skal kunne gi grunnlag for ansettelse både i skolen og barnehagen i tillegg til å være et grunnlag for masterutdanning. Det er imidlertid litt uklart beskrevet i rapporten hvilken rolle slike kandidater skal kunne ha i skolen. Vi er også enige i det foreslåtte omfanget av spesialpedagogikk (90 sp) i en slik bachelor, eventuelt 60 sp spesialpedagogikk/30 sp pedagogikk.

7.3 Master i spesialpedagogikk med spesialisering

Vi er enig i Ekspertgruppens forslag om opptaksgrunnlaget for master i spesialpedagogikk, og støtter prinsippet om fleksible løp.

7.4 Samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon

Vi støtter forslaget om innhold i spesialiseringer i masterprogram, men ønsker et minimum på 60 sp i spesialiseringene. Vi vil her primært kommentere Ekspertgruppens forslag knyttet til spesialiseringer i audiopedagogikk og synspedagogikk.

Audiopedagogikk. Ekspertgruppen foreslår å legge audiopedagogikkutdanningen til UiO/ISP. Som nevnt har vi ved NTNU siden 2007 utdannet audiopedagoger i samarbeid med Statped gjennom en studieavgift-finansiert EVU-master. 18 kandidater har i løpet av denne perioden avsluttet sin masterutdanning. I tillegg har en rekke kandidater tatt emner på masternivå uten å gå videre med forskningsmetode og avhandling (se vedlegg). Vi mener det er flere gode grunner til å videreføre denne utdanningen, som et videreutdanningstilbud primært rettet inn mot personer som arbeider innenfor barnehage, skole eller PPT:

- Det er behov for et videreutdanningstilbud/deltidstilbud på dette området. Behov for kompetanse oppstår svært ofte etter at barnehagen/skolen får inn elever med hørselshemming og trenger å kvalifisere personale ut fra en oppstått situasjon
- Lokalisering. Selv om moderne teknologi gjør nettbasert undervisning lettere vil det likevel være behov for fysiske møter der en drøfter faglige problemstillinger bl.a. ut fra praksiserfaringer
- Kontinuitet. Studietilbudet anses som godt fungerende og får gode evalueringer fra studenter og samarbeidspartnere. Statped og NTNU er motivert for å videreføre tilbudet.

Det eksisterende tilbudet er som sagt finansiert gjennom studieavgift noe som gjør det sårbart i forhold til kommuneøkonomien. Om dette tilbudet skal videreføres bør alternative finansieringsordninger vurderes. NTNU og UiO/ISP har planlagt en faglig samarbeid på dette området som bør utvikles.

Synspedagogikk. Ekspertgruppen anbefaler at Kunnskapsdepartementet tar initiativ overfor de nordiske kunnskapsdepartementene om etablering av et nordisk utdanningstilbud innen synspedagogikk. Pedagogisk institutt har siden 2007 hatt en masterutdanning i synspedagogikk i samarbeid med Statped. 16 kandidater har i løpet av denne perioden avsluttet sin masterutdanning. I tillegg har en rekke kandidater tatt emner på masternivå uten å gå videre med forskningsmetode og

avhandling (se vedlegg). Vi mener ut fra de samme grunner som angitt over at dette tilbudet bør videreføres, primært rettet inn mot personer som arbeider innenfor barnehage, skole eller PPT. I tillegg til det som er sagt i forhold til audiopedagogikk må det nevnes at utdanningen av synspedagoger ble etablert ut fra en situasjon der det var en alvorlig mangel på kompetente fagfolk innen dette feltet. Den innsatsen som Statped og NTNU her har gjort kan derfor betraktes som noe av en redningsaksjon. Fra 2009 har en erfart at UiO/ISP har trukket seg helt ut av dette arbeidet.

Statped/NTNU har etablert et samarbeid med synspedagogikkmiljøet ved Stockholms Universitet. Rent praktisk har det foregått som at studenter fra Stockholm har kommet til Norge og fulgt undervisning som så har blitt innpasset i emner ved Universitetet i Stockholm. En har i tillegg hatt et faglig samarbeid med fagfolk i Sverige og det har vært en viss utveksling av undervisningsressurser. Det blir fra 2015 startet opp en nordisk masterutdanning i regi av Høgskolen i Buskerud og Vestfold og miljøer i Sverige og Danmark. Dette er en utdanning som primært har fokus mot rehabilitering. Vi har vært i samtaler med Høgskolen i Buskerud og Vestfold og har felles oppfatning med dem om at disse to masterutdanningene ikke vil være overlappende, men utfylle hverandre. NTNU vil kunne dekke området barnehage, skole og PPT, mens HBV kan favne videre mot rehabilitering. Det er i tillegg kommet fra gjennom samtaler med HBV at de to utdanningene nok også kan trekke veksler på hverandre, både gjennom faglig samarbeid og utveksling av emner mellom programmene.

På samme måte som med audiopedagogikk er det eksisterende tilbudet ved NTNU finansiert gjennom studieavgift noe som gjør det sårbart i forhold til kommuneøkonomien. Vi har erfart en viss svikt i rekrutteringen noe som hovedsakelig kan knyttes til økonomi. Om dette tilbudet skal videreføres bør alternative finansieringsordninger vurderes.

Kapittel 8 – Forskning

Her slutter vi oss helt til Ekspertgruppens vurderinger. Vi støtter synspunktet om at det bør satses sterkere på å få fram god kvantitativ forskning på området.

Kapittel 9 – Hvordan oppnå helhet og sammenheng mellom forskning, utdanning og yrkesutøvelse

Vi slutter oss til Ekspertgruppens vurderinger. Det bør satses sterkere på god metodekompetanse på BA nivå, her bør også kunnskap om kvantitative metoder sterkere inn. Ved Pedagogisk institutt har vi med hell involvert MA studenter i egne forskningsprosjekt. Vi har også hatt flere prosjekt der vi sammen med praksisfeltet (kommuner) har identifisert tema for forskning innenfor det spesialpedagogiske området og har kjørt langsgående prosesser der fagpersoner ved instituttet, MA studenter og fagfolk fra praksisfeltet har gjennomført og drøftet forskningsprosjekter, noe som har blitt beskrevet som en vinn-vinn situasjon. Studenter får tilgang på informanter og praksisfeltets kunnskap, praksisfeltet nyter godt av den betydelige forskningsressurs som ligger i MA studentenes arbeid. Endelig vil vi slutte oss til Ekspertgruppens forslag om tilrettelegging for etter- og videreutdanning fra offentlige myndigheter. Vi har sett at vårt utdanningstilbud er sårbart for varierende kommuneøkonomi, andre finansieringsmodeller bør derfor etableres om slike tilbud skal videreføres.